

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain, yliopistolain sekä rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä lokakuuta 2010 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain, yliopistolain sekä rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta (HE 164/2010 vp).

Eduskunta-aloite

— LA 114/2010 vp — Tuula Peltonen /sd ym.: Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain, yliopistolain sekä rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 60/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Camilla Busck-Nielsen, oikeusministeriö

- ylijohtaja Sakari Karjalainen, hallitusneuvos Maiju Tuominen, neuvotteleva virkamies Jaana Walldén ja ohjelmajohtaja Georg Henrik Wrede, opetus- ja kulttuuriministeriö
- neuvotteleva virkamies Marjukka Vallimies-Patomäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- opetusneuvos Ulla Aunola, Opetushallitus
- ylitarkastaja Anne Tamminen-Dahlman, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- tutkija Heini Kainulainen, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
- lääkintöneuvos Pirjo Pennanen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
- lakimies Kimmo Lehtimäki, Poliisiammattikorkeakoulu
- vararehtori emerita Riitta-Liisa Olkkonen, Tampereen ammattikorkeakoulu
- rehtori Paula Tuovinen, Suomen yliopistot UNIFI ry
- opinto-ohjaaja Anna-Maria Tiainen, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE ry.
- kehittämisspäälikkö Hannele Salminen ja lakimies Erika Leinonen, Suomen Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Johan Hahkala, Ammat-tiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- viittomakieliyksikön päällikkö Pirkko Selin-Grönlund, Kuurojen Liitto ry

- kehittämispäällikkö Nina Lahtinen ja erityisasiantuntija Hannele Louhelainen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- 1. varapuheenjohtaja Tiia Meuronen, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
- asiantuntija Veli-Matti Taskila, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- puheenjohtaja Valtteri Aine, Suomen Lukio-
laisten Liitto
- psykologi Teemu Ollikainen, Suomen psyko-
logiliitto ry
- koulutuspoliittinen sihteeri Suvi Eriksson,
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
- koulutuspoliittinen suunnittelija Sari Kokko
ja oikeuksienvälontalakimies Liisa Murto,
Vammaisfoorumi ry
- johtajaylilääkäri Markku Kanerva, Ylioppi-
laiden terveydenhuoltosäätiö YTHS.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia, ammattikorkeakoululakia, yliopistolakia ja rikosrekisterilakia. Esityksen tavoitteena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja sen jälkeisessä työelämässä lisäämällä koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen keinovalikoimaa opiskelijoita koskevilla soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksissä.

Koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan lisättäviksi säännökset, joiden perusteella opiskelijalta voitaisiin tietyissä tilanteissa peruuttaa opiskeluoikeus opinnoissa, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Peruuttamisen edellytyksenä olisi, että opiskelija on osoittanut olevansa ilmeisen soveltumaton toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai harjoittelussa vaarantamalla opinnoissaan toistuvasti tai vakavasti toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden tai että opiskelija ei terveydeltään ja toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä.

Opinnoissa, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, voitaisiin opiskeluoikeus lisäksi peruuttaa, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta ri-

koksesta taikka vähäistä vakavammasta huumausainerikoksesta. Opiskelija olisi velvollinen pyydettyään toimittamaan otteen rikosrekisteristä.

Esityksen mukaan ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa päätöstä opiskelijan kanssa tulisi selvittää tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelijan kanssa voitaisiin myös sopia siitä, että opiskelija voidaan ottaa tai siirtää saman koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun muuhun koulutukseen. Lisäksi esityksessä mahdollistettaisiin opiskeluoikeuden palauttaminen, jos peruuttamisen aiheuttaneet syyt ovat poistuneet.

Opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa sekä lisättäviksi ammattikorkeakoulu- ja yliopistolakiin. Korkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi myös säännös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Kaikkien koulutusta koskevien lakien kurinpitösäännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi.

Koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan lisättäviksi säännökset opiskelijoiden huumausainetestauksesta. Opiskelija voitaisiin velvoittaa esittämään huumausainetestistä koskeva todistus, jos opiskelijan epäiltäisiin olevan huumausainesten vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä, työssäoppimisessa tai harjoittelussa. Testaamisen edellytyksenä

olisi muun muassa, että huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen vakavasti vaarantaisi opiskelijan omaa tai toisen henkeä tai terveyttä, liikenteen turvallisuutta, salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai merkittävästi lisäisi huumausaineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä. Kieltäytyminen huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä tai huumausaineiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen antaminen voisi johtaa kurinpitotoimiin.

Lisäksi lakeihin ehdotetaan lisättäviksi tarvittavat säännökset opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen sekä kurinpitoon liittyvästä menettelystä, arkaluonteisten tietojen käsittelystä, tietojensaantioikeudesta ja muutoksenhausta.

Koulutusta koskevien lakien useita säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi lisäksi sen johdos-

ta, että opetusministeriön nimi on toukokuun alussa 2010 vaihtunut opetus- ja kulttuuriministeriöksi.

Lait oli tarkoitettu tulemaan voimaan syyskuun 2011.

Lakialoite

Lakialoite LA 114/2010 vp on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle. Aloitteessa esitetään ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin, ammattikorkeakoululakiin ja yliopistolakiin perusoikeuksien turvaamisen edellyttämiä muutoksia opiskelijaksi ottamisen esteisiin, opinto-oikeuden peruuttamisen perusteisiin, opinto-oikeuden palauttamiseen, kurinpidon edellytyksiin sekä tietojensaantiin arkaluontoisista terveystiedoista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esityksen tärkeänä tavoitteena turvata erityisesti alaikäisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden oikeuksia hyvään ja laadukkaaseen palveluun ja oppilaitoksissa oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön.

Valiokunta pitää lainsäädäntöä tarpeellisena, koska koulutukseen hakeutumiseen liittyvästä valintaprosessista ja siihen liittyvistä soveltuvuuskokeista huolimatta koulutukseen voi tulla valituksi opiskelijoita, jotka opiskelussa tai siihen liittyvässä harjoittelussa henkilön asenteen, käytöksen tai sairastumiseen liittyvien tekijöiden vuoksi aiheuttavat vakavaa vaaraa. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevia säännöksiä voidaan joutua soveltamaan, jos opiskelija toistuvasti käyttäytyy niin, että hän voi aiheuttaa vakavan vaaran toisen henkilön tai joissain tapauksissa opiskelijan itsensä hengelle, terveydelle tai muulle turvallisuudelle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan useimmiten kyse näissä tilanteissa on opiskelijan elämänhallinnan pettä-

misestä päihteiden käytön tai psyykkisen sairastumisen vuoksi, mikä näyttäytyy sosiaali- ja terveysalan harjoittelussa tai työtehtävissä mm. opiskelijan epäluotettavuutena, lääkevarkauksina, päihteiden käyttönä työaikana ja uhkaavana tai väkivaltaisena käyttäytymisenä, jotka kaikki vaarantavat niin potilas- kuin henkilöstöturvallisuutta. Hallituksen esityksellä parannetaan koulutusten järjestäjien mahdollisuuksia puuttua tällaisiin tilanteisiin. Terveystieteiden opettajat ovat tuoneet esiin moraalisen vaikeutensa olla puuttumatta tilanteeseen, jossa esimerkiksi selkeästi lääke- ja päihdeongelmainen nuori olisi opintosuunnitelman mukaisesti lähetettävä vanhuksia hoitavalle osastolle harjoittelemaan muun muassa juuri lääkehoitoa.

Valiokunta korostaa sitä, että asetuksella määritellään tarkasti ne koulutukset, joihin opiskeluoikeuden peruuttamista koskevia säännöksiä sovelletaan.

Ensisijaiset ja ennakkolliset toimenpiteet. Sivistysvaliokunta korostaa sitä, että kyseessä on lainsäädäntö, jota opiskeluoikeuden peruutta-

mista koskevilta osin tullaan soveltamaan todennäköisesti harvoissa ja vain kaikkein vakavimmissa tapauksissa, kun ensisijaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä. Tältä osin esitys on lisäksi rajoitettu koskemaan vain hyvin harvoja koulutuksia. Ennen tämän lainsäädännön soveltamista on yhdessä opiskelijan kanssa pohdittava, useimmiten moniammatillisesti, ne keinot, joilla kyseistä opiskelijaa voitaisiin auttaa. On myös arvioitava, onko hänen kohdallaan hyötyä terveydenhoitopalveluista, ja tarvittaessa ohjattava hänet niiden pariin.

Valiokunta on useissa yhteyksissä korostanut ennalta ehkäiseviä toimia niin, että voitaisiin välttää pahat ongelmatilanteet. Valiokunta pitää välttämättömänä riittävää opinto-ohjausta, opiskelijahuollon palvelujen saatavuutta ja muita tukitoimia sekä opiskeluterveydenhuollon kehittämistä ja riittäviä voimavaroja. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Valiokunta painottaa, että kun opiskelijalla ilmenee ongelmia, tulee ensijaisesti pyrkiä ohjaamaan hänet hoitoon ja auttamaan eri tukitoimenpitein. Menettely voisi olla sama kuin työssäkäyvän väestön kanssa, eli sairaus- tai päihdeongelmatapauksissa ensin tulee antaa mahdollisuus hoitoon ohjaukseen tai sellaiseen työhön tai opiskeluun, joka soveltuu asianomaiselle paremmin.

Tämän vuoden alusta voimaan tulleessa nuorisolain muutoksessa säädettiin kunnille velvoite monialaisesta viranomaisyhteistyöstä eli nuorten ohjaus- ja palveluverkostosta. Verkoston tehtävänä on mm. edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensopivuutta ja vaikuttavuutta sekä tehostaa nuorten palveluihin ohjautumista ja palvelusta toiseen siirtymistä. Verkostossa on mukana nuorten kannalta keskeisimmät toimialat eli opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Tämä verkosto soveltuu hyvin tehtäviensä mukaisesti toimimaan erityisesti nuoren ohjaamisessa tarvitsemiinsa palveluihin. Näin edistetään varhaista tukea ja saattaen vaihtamista ja vähennetään opiskeluoikeuden peruuttamisesta mahdollisesti seuraavan ulkopuolisuuden riskiä.

Verkosto voi myös neuvoa niistä toimista ja palvelukokonaisuuksista, joilla opiskeluoikeus voidaan palauttaa silloin, kun opiskeluoikeuden palauttaminen edellyttää asiantuntijalausuntojen esittämistä.

Valintaprosessin kehittäminen. Valiokunta pitää tärkeänä kehittää valintaprosessia ja lisätä sen yhteydessä käytettäviä soveltuvuuskokeita. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen perusteella on kuitenkin todettava, ettei soveltuvuuskokeilla voida havaita kaikkia tekijöitä, jotka aiheuttavat tietyille aloille soveltumattomuuden, eikä myöskään voida estää vasta koulutuksen aikana ilmaantuvia ongelmia. Valiokunnan mielestä tulisi kuitenkin kartoittaa, millä aloilla soveltuvuuden arviointi on erityisen tärkeää. Valintaprosessiinkin liittyvällä ennakkokartoituksella on mahdollisuus ohjata ei-soveltuvaa hakijaa soveltuvammalle uralle ja pyrkiä näin välttämään inhimillistä tuhlausta.

Päätöksenteko opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta. Hallituksen esityksessä opiskelijaksi ottamisen esteitä sekä opinto-oikeuden peruuttamista ja palauttamista koskeva päätöksenteko on koulutuksen järjestäjillä ja yliopistoissa. Säädettyä lainsäädäntöä tulee sovellettavaksi harvoin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että voidaan turvata opiskelijan oikeusturva ja säännösten mahdollisimman yhtenäinen soveltaminen.

Valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen mukaisesti koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulut ja yliopistot tekisivät opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevat päätökset mutta ensimmäisen asteen muutoksenhakuelimenä olisi valtakunnallinen opiskelijan oikeusturvalautakunta. Opiskelijan oikeusturvalautakunnasta säädettäisiin lailla. Keskeinen muutos hallituksen esitykseen verrattuna on, että opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevat valitukset käsitellään yhdessä nimenomaan tätä tarkoitusta varten perustetussa, asiantuntijoista koostuvassa muutoksenhakuelimessä. Tarkoituksena olisi varmistaa opiskelijan oikeusturva ja yhtenäisen käytännön muo-

dostuminen opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevissa päätöksissä kattavasti ammatillisessa koulutuksessa ja koko korkean asteen koulutuksessa. On myös oletettavissa, että koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut huolehtisivat paremmin opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaa päätöstä edeltävästä opintojen ohjauksesta ja opiskelijahuollon toimista, mikäli päätöksenteko olisi heidän käsissään. Tämä vaihtoehto edistää myös sitä tavoitetta, että tämä ja muut opiskelijoiden oikeusturvaan liittyvät tehtävät (opintotuen muutoksenhakulautakunta ja aluehallintovirastojen ao. tehtävät) voitaisiin myöhemmin keskittää yhdelle viranomaiselle.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia. Erityisesti tulee seurata, muodostuuko säädetyn oikeusturvalautakunnan avulla yhtenäinen käytäntö lainsäädännön soveltamisessa eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa siten, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus toteutuu. Lisäksi tulee huolehtia oikeusturvalautakunnasta tiedottamisesta opiskelijoille. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

27 a §. Opiskelijaksi ottamisen esteet. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevissa säännöksissä on kysymys siitä, ettei terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka voi olla esteenä koulutukseen osallistumiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Opiskeluoikeutta voidaan rajoittaa vain, mikäli terveydentila tai muu henkilöön liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot ja voisi vaarantaa muiden henkilöiden turvallisuutta. Opiskelijaksi ottamisen esteet koskevat vain tiettyjä hallituksen esityksessä olevien asetusluonnosten mukaisia koulutuksia, joissa korostuu toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojeleminen. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että nämä ovat sinänsä sellaisia seikkoja, joita voidaan pi-

tää perustuslain syrjintäkiellon näkökulmasta hyväksyttävänä perusteina eri asemaan asettamiselle. Perustuslakivaliokunnan mukaan onkin selvää, että terveydentila ja vammaisuus voivat joissakin tapauksissa muodostua käytännössä esteiksi opintojen harjoittamiselle. Oikeasuhtaisuusvaatimuksen vuoksi opiskelijaksi pääsyn esitymistä näiden seikkojen perusteella koskevan sääntelyn on kuitenkin oltava sellaista, että se ei aseta tarpeettomia rajoja vammaisten henkilöiden koulutukseen pääsulle. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että opiskelijaksi ottamisen esteitä ei 27 a §:ssä ole sidottu opintoihin liittyviin turvallisuusvaatimuksiin, vaan säännös näyttäisi mahdollistavan sen soveltamisen kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin. Säännöstä on tältä osin täydennettävä esimerkiksi 3. lakiehdotuksen 20 a §:n 1 momenttiin ja 4. lakiehdotuksen 37 a §:n 1 momenttiin sisältyvän kaltaisella viittauksella opintoihin liittyviin turvallisuusvaatimuksiin. Tämä vastaa myös esityksen perusteluja.

Sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että säännöksen tarkoitus toteutuu. Ensijaista on, ettei terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka voi olla esteenä koulutukseen osallistumiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Opiskeluoikeutta voidaan rajoittaa vain, jos opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja terveydentila tai muu henkilöön liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot.

Muutosten johdosta valiokunta on muuttanut myös pykälän otsikon.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sivistysvaliokunta toteaa, että vaikka henkilön terveydentila tai vammaisuus voi sinänsä estää osallistumisen esimerkiksi joihinkin opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin, ei tämä välttämättä merkitse sitä, että henkilö olisi sopimaton opiskelemaan kyseistä alaa. Tämä seikka tulee ottaa huomioon myös tulkittaessa ja sovellettaessa opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevia säännöksiä.

32 §. Opiskeluoikeuden peruuttaminen. Perustuslakivaliokunta toteaa, että erityisesti alaikäis-

ten henkilöiden suojaamiseen liittyvät painavat perusteet puoltavat melko pitkällekin meneviä rajoituksia opiskeluoikeuteen. Sääntelyn oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on toisaalta otettava huomioon, että opiskeluoikeuden peruuttaminen merkitsee opiskelijan kannalta voimakasta puuttumista hänen oikeuksiinsa. Tästä näkökulmasta on tärkeää, että opiskeluoikeuden peruuttaminen on kytketty jo tapahtuneeseen toimintaan ja toisten ihmisten terveyden tai turvallisuuden vaarantamisen toistuvuuteen tai vakavuuteen. Perustuslakivaliokunta on sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen esitykseen liitetyissä asetustalonnoissa on eräitä sellaisia tutkintoniimikkeitä, joiden osalta opiskeluoikeuden peruuttamisen mahdollistaminen näyttäisi etäännyttävän sääntelyn alaikäisten turvallisuuden, potilas- tai asiakasturvallisuuden taikka liikenteen turvallisuuden varmistamiseen liittyvistä tavoitteista. Tällaisia ovat ainakin ammattikorkeakoulun kulttuurialan tutkinnot sekä yliopiston teologian tutkinnot. Opetus- ja kulttuuriministeriön sivistysvaliokunnalle toimittamista uusista asetustalonnoista ilmenee, että niitä on täsmennetty perustuslakivaliokunnan lausunto huomioon ottaen.

Lisäksi perustuslakivaliokunta korostaa, että opiskeluoikeuden peruuttaminen henkilön vammaisuuteen liittyvän perusteen nojalla 1. lakiehdotuksen 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa on oltava mahdollista vain poikkeuksellisesti. Näitä kohtia on valiokunnan mielestä syytä täydentää ilmeisyyskriteerillä tai muulla vastaavalla opiskeluoikeuden peruuttamisen kynnystä nostavalla maininnalla. Sivistysvaliokunta on lisännyt 1 momentin 2 kohtaan ilmeisyyskriteerin perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti. Valiokunta on myös täsmennänyt 3 kohdassa olevaa säännöstä siitä, että kohdassa tarkoitettujen tiedon antamisvelvollisuus koskee koko hakuvaihetta.

32 b §. Opiskeluoikeuden palauttaminen. Valiokunta on lisännyt pykälään uuden 2 momentin, jossa turvataan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sen tehtävien hoitami-

seksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

35 §. Kurinpito. Perustuslain 21 §:n oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin kuuluvan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleessa turvatuun syyttömyysolettaman kannalta perustuslakivaliokunta katsoo, että opiskeluoikeuden pidättämistä rikosepäilyn vuoksi koskevat säännökset on syytä poistaa lakiehdotuksista. Vaihtoehtoisesti säännöksiä on muutettava niin, että niistä ilmenee huomattavasti ehdotettua selkeämmin, että opiskeluoikeus voidaan esitutkinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi pidättää vain aivan poikkeuksellisesti. Säännökset on joko poistettava tai niitä on muutettava perustuslakivaliokunnan tarkoittamalla tavalla, jotta 1., 3. ja 4. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Sivistysvaliokunta on perustuslakivaliokunnan kantaan viitaten poistanut 35 §:n 5 momentin ensimmäisen virkkeen kokonaan.

43 §. Julkisuus ja tietojensaantioikeus. Pykälän 4 momentti sisältää oikeuden opiskelijaa koskevien salassa pidettävien tietojen saantiin. Sisällöllisesti vastaavat säännökset sisältyvät 3. lakiehdotuksen 40 §:n 3 momenttiin ja 4. lakiehdotuksen 90 a §:ään. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt asiaa tarkemmin 4. lakiehdotuksen osalta, mutta viitannut myös nyt käsiteltävänä olevaan pykälään ja 3. lakiehdotuksen vastaavaan pykälään. Jäljempänä 4. lakiehdotuksen 90 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todettuun viitaten valiokunta on täsmennänyt pykälän 4 momenttia merkittävästi.

Tiedon haltijalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia tietoja pykälässä mainituille tahoille, jos ne ovat tiedon saajan tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä. Tietoja saa antaa oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi. Samassa tarkoituksessa ne saa antaa myös henkilölle, jolle on vastuutettu oppilaitoksen turvallisuutta koskevat tehtävät.

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia välttämättömiä tietoja saa antaa myös koulutuksen järjestäjän opinto-ohjauksesta vastaaville henkilöille muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten. Tällä tarkoitetaan käytännössä opinto-ohjaajaa tai opettajaa, jolle on määrätty opinto-ohjaustehtävä.

Edellä tarkoitettut tiedot saa antaa myös opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten. Ammatillisen koulutuksen osalta tämä tarkoittaa käytännössä opiskeluterveydenhuollosta kyseisessä oppilaitoksessa vastaavaa terveydenhoitajaa, viime kädessä opiskelupaikkakunnan perusterveydenhuollon johtavaa lääkärää. Erityisesti nämä tahot ovat sekä pykälässä tarkoitettuja tiedon saajia että työssään saamansa tiedon ja tekemiensä havaintojen pohjalta pykälässä tarkoitettuja tiedon haltijoita, joilla on säännöksen puitteissa oikeus antaa tietoa eteenpäin.

Opiskeluun liittyvien pakollisten harjoittelujaksojen aikana opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät ongelmat ja vaaratilanteet laajenevat koskemaan oppilaitoksen lisäksi myös työssäoppimispaikan henkilöstöä ja asiakkaita. Näiden turvallisuuden varmistamiseksi saa säännöksessä tarkoitettut salassa pidettävät tiedot antaa myös työssäoppimisesta vastaaville henkilöille. Työssäoppimisjaksosta vastaavat nimetty opettaja ja opiskelijan vastuullinen kouluttaja työpaikalla.

Säännöksessä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja saa lisäksi antaa tilanteessa, jossa on voimassa välitön turvallisuusuhka. Tiedon saa antaa poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä. Momentin 1 kohdassa mainittujen lisäksi tiedot voi siis antaa sille koulun henkilökuntaan kuuluvalle, joka asemansa puolesta on tapahtumahetkellä ensisijaisessa vastuussa välittömän turvallisuusuhan vaatimista toimista. Kyse on tässäkin vain välttämättömiksi luokiteltavista tiedoista. Tähän rinnastuu tilanne, jossa opiskelijan todetaan terveydenti-

lan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

44 §. Muutoksenhaku. Valiokunta on lisännyt pykälään uuden 2 momentin, jossa säädetään muutoksenhausta valiokunnan uudessa 6. lakiehdotuksessaan ehdottamaan opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan. Valiokunta on lisäksi tehnyt pykälään eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012. Lain 32 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

2. lakiehdotus

11 §. Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös. 1. lakiehdotuksen 27 a § muutoksista johtuen valiokunta on tehnyt teknisen muutoksen 3) kohtaan.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

3. lakiehdotus

20 a §. Esteettömyys ja opiskelijaksi ottamisen esteet (Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti). Viitaten 1. lakiehdotuksen 27 a §:n perusteluissa todettuun sivistysvaliokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia täsmennettäväksi. Ensijaista on, ettei terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka voi olla esteenä koulutukseen osallistumiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Opiskeluoikeutta voidaan rajoittaa vain, jos opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja terveydentila tai muu henkilöön liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot.

Valiokunta on myös jakanut pykälän kahdeksi eri pykäläksi ja ehdottaa uutta 20 b §:ää, johon on siirretty tämän pykälän 2 viimeistä opiskelijavalintaan liittyvää tiedonsaantia koskevaa

momenttia. Siten myös tämän pykälän otsikko on muutettu.

20 b §. Opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti. (Uusi). Edellä 20 a §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa uutta pykälää.

25 a §. Opiskeluoikeuden peruuttaminen. 1. lakiehdotuksen 32 §:n perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta on tehnyt samansisältöiset muutokset tähän pykälään.

25 c §. Opiskeluoikeuden palauttaminen. Valiokunta on tehnyt pykälään vastaavat muutokset kuin edellä 1. lakiehdotuksen 32 b §:n kohdalla.

26 a §. Tilauskoulutus. Valiokunta on lisännyt 2 momenttiin viittauksen uuteen 20 b §:ään.

28 §. Kurinpito. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettuun ja 1. lakiehdotuksen 35 §:n perusteluissa todettuun viitaten valiokunta on poistanut 4 momentin alkuosan.

28 b §. Arkaluonteisten tietojen käsittely. Valiokunta on lisännyt 1 momenttiin viittauksen uuteen 20 b §:ään.

40 §. Tietojensaantioikeus. Jäljempänä 4. lakiehdotuksen 90 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todettuun viitaten valiokunta on täsmennänyt pykälän 3 momenttia perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

42 §. Muutoksenhaku. Viitaten valiokunnan tekemään uuteen 6. lakiehdotukseen valiokunta on tehnyt pykälään vastaavat muutokset kuin edellä 1. lakiehdotuksen 44 §:n kohdalla.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012. Lain 25 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

4. lakiehdotus

9 §. Tilauskoulutus. Jäljempänä 37 a §:n ja 37 b §:n perusteluissa todettuun viitaten valiokunta on lisännyt 2 momenttiin viittauksen 37 b §:ään.

37 a §. Opiskelijaksi ottamisen esteet ja opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti. Viitaten 3. lakiehdotuksen 20 a §:n perusteluissa todettuun valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia täsmennettäväksi. Lisäksi valiokunta on jakanut pykälän kahdeksi eri pykäläksi, jolloin sen kaksi viimeistä momenttia siirtyy 37 b §:ksi.

37 b §. Opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti (Uusi). Edellä 37 a §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa uutta pykälää.

43 a §. Opiskeluoikeuden peruuttaminen. 1. lakiehdotuksen 32 §:n perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta on tehnyt samansisältöiset muutokset tähän pykälään.

43 c §. Opiskeluoikeuden palauttaminen. Valiokunta on tehnyt pykälään vastaavat muutokset kuin edellä 1. lakiehdotuksen 32 b §:n kohdalla.

45 §. Opiskelijan kurinpito. 1. lakiehdotuksen 35 §:n perusteluissa ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettuun viitaten valiokunta on poistanut 45 §:n 4 momentin alkuosan.

83 §. Muutoksenhaku yliopiston päätökseen. Viitaten valiokunnan tekemään uuteen 6. lakiehdotukseen valiokunta on tehnyt pykälään vastaavat muutokset kuin edellä 1. lakiehdotuksen 44 §:n kohdalla.

85 §. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja kurinpitoa koskevan päätöksen täytäntöönpano. Valiokunta on tehnyt pykälään ehdottamastaan uudesta 6. lakiehdotuksesta johtuvan lisäyksen.

90 a §. Tietojensaantioikeus. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan käsitellyt hallituksen esittämän uudistuksen tiedonsaantioikeutta koskevaa säätelyä nimenomaan tämän pykälän osal-

ta, mutta on viitannut vastaaviin tiedonsaantioikeutta koskeviin pykäläehdotuksiin 1. lakiehdotuksen 43 §:n 4 momentissa ja 3. lakiehdotuksen 40 §:n 3 momentissa.

Lausunnossa todetaan, että yliopistojen osalta säännöksessä mainittu tiedonsaantiin ja tiedon antamiseen oikeutettu henkilöpiiri kattaa rajoituksetta koko henkilöstön ja kaikki opiskeluterveydenhuollosta vastaavat henkilöt. Salassa pidettävien tietojen sisältöä on rajattu ainoastaan epämääräiseksi jäävällä viittauksella opiskelun asianmukaisen järjestämisen ja turvallisuuden varmistamisen edellyttämiin välttämättömiin tietoihin. Sanamuotonsa mukaan säännös mahdollistaisi muun muassa sen, että terveydenhuollosta vastaavat voisivat luovuttaa opiskelijoiden terveydentilaan liittyviä arkaluonteisia tietoja kenelle tahansa yliopiston henkilöstöön kuuluvalla, jos tiedot olisivat opiskelun asianmukaiseksi järjestämiseksi välttämättömiä.

Näin laaja tiedonsaantioikeus on väljyydessään ja yksilöimättömyydessään selvästi perustuslain 10 §:n 1 momentin vastainen, vaikka tietojen antaminen ja saaminen onkin sinänsä asianmukaisesti kytketty välttämättömyysvaatimukseen.

Tämän vuoksi on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan 4. lakiehdotuksen 90 a §:ää välttämätöntä täsmentää olennaisesti. Säännöksestä on käytävä selkeästi ilmi, mitä tietoja ja missä tarkoituksessa voidaan luovuttaa samoin kuin tietoihin oikeutettujen piiri. Oikeus salassa pidettävien tietojen saamiseen ja antamiseen on tällaisessa yhteydessä sidottava yksilöidysti niihin tilanteisiin, joissa tietojen saaminen tai antaminen voi välttämättömistä syistä olla perusteltua (esim. opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyen) sekä rajattava niihin henkilöihin, joille tiedot ovat näistä syistä välttämättömiä.

1. lakiehdotuksen 43 §:n perusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta on täsmentänyt tätä pykälää perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012. Lain 43 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain

31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

5. lakiehdotus

6 §. Rikosrekisterilain 6 §:n 2 momenttia on tämän hallituksen esityksen antamisen jälkeen muutettu kahden hallituksen esityksen yhteydessä (SiVM 13/2010 vp — HE 190/2010 vp ja LaVM 43/2010 vp — HE 282/2010 vp). Sivistysvaliokunta on tarkistanut säännöstä näiden muutosten mukaisesti niin, että tämän lain voimaan tullessa kaikki nyt tehdyt muutokset tulevat huomioon otetuiksi.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

6. lakiehdotus (uusi)

Edellä yleisperusteluissa todettuun viitaten valiokunta ehdottaa, että säädetään laki opiskelijan oikeusturvalautakunnasta. Säädöspohja rakentuu nykyisille muutoksenhakulautakunnille.

1 §. Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan tehtävät ja toimivalta. Lautakunnan tehtävänä on ratkaista valitukset, jotka koskevat ammatillisesta koulutuksesta annetussa lain (630/1998), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998), ammattikorkeakoululain (351/2003) ja yliopistolain (558/2009) nojalla tehtyjä päätöksiä opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta.

2 §. Lautakunnan kokoonpano. Lautakunnassa on sivutoiminen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ja kymmenen muuta sivutoimista jäsentä, jotka kaikki toimivat tuomarin vastuulla. Muilla jäsenillä on henkilökohtainen varajäsen, johon sovelletaan, mitä lautakunnan jäsenestä säädetään. Lautakunnan puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulee olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto. Lisäksi lautakunnassa tulee olla ammatillisen koulutuksen, korkeakoulusektorin, lääketieteen, opiskeluterveydenhuollon ja muun opiskelijahuollon asiantuntemus

sekä opetushenkilöstön ja opiskelijoiden edustus.

3 §. *Lautakunnan nimittäminen.* Valtioneuvosto nimittää opetus- ja kulttuuriministeriön esityksestä lautakunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

4 §. *Tuomarin vala ja vakuutus.* Lautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Lautakunnan jäsenen on ryhtyessään tehtäväänsä vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus.

5 §. *Puheenjohtajan tehtävät.* Pykälässä säädetään puheenjohtajan tehtävistä.

6 §. *Esittelijä ja sihteeri.* Lautakunnassa on sivutoimisia esittelijöitä ja sivutoiminen sihteeri. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää esittelijät ja sihteerit.

7 §. *Päätösvaltaisuus.* Lautakunta on päätösvaltainen, kun kokouksessa on läsnä puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään seitsemän muuta jäsentä.

8 §. *Asian käsittely.* Lautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta. Lautakunta voi toimia jaostoihin jakautuneena. asiat ratkaistaan lautakunnassa esittelystä. Lautakunnasta ja sen toiminnasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asian käsitteilyyn lautakunnassa sovelletaan hallintolainkäytönlakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä.

9 §. *Käsittelyn julkisuus.* Oikeudenkäynnin julkisuudesta noudatettaisiin hallintotuomioistuintuimista annettua lakia (381/2007).

10 §. *Rahoitus.* Lautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

11 §. *Jäsenten palkkiot.* Lautakunnan jäsenten, esittelijän ja sihteerin palkkiot määrätään opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

12 §. *Oikeus saada tietoja ja virka-apua.* Pykälässä säädetään, että valtion ja kunnan viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat yksityiset yhteisöt ja säätiöt ovat salassapitosäännösten estämättä velvolliset pyynnöstä antamaan maksutonta valitusasian käsittelyssä välttämättömiä tietoja sekä virka-apua lautakunnalle. Vastaava velvollisuus on myös laillistetulla lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä.

13 §. *Työjärjestys.* Työskentelyn järjestämistä lautakunnassa määrätään tarkemmin työjärjestyksessä.

14 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt lakiehdotukset hallituksen esityksen pohjalta, joten valiokunta ehdottaa lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämistä.

Säättämisjärjestys

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1., 3. ja 4. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan 1. lakiehdotuksen 35 §:n 5 momentista ja 43 §:n 4 momentista, 3. lakiehdotuksen 28 §:n 4 momentista ja 40 §:n 3 momentista sekä 4. lakiehdotuksen 45 §:n 4 momentista ja 90 a §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Sivistysvaliokunta on muuttanut näitä säännöksiä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset),

että hyväksytään uusi 6. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus),

että hyväksytään kaksi lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

että lakialoite 114/2010 vp hylätään ja

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 27 §:n 2 momentti,
muutetaan 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti, 20 §:n 2 momentti, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 3 momentti, 27 §:n 5 momentti, 32, 35 ja 35 a §, 37 §:n 1 momentti, 39 §, 40 §:n 3 momentti, 42—44 §, 46 §:n 2 momentti, 47 §:n 1 momentti ja 52 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 1 momentti laissa 1391/2001, 13 §:n 2 momentti ja 23 §:n 1 momentti sekä 32, 35 ja 35 a § laissa 479/2003, 24 §:n 3 momentti laissa 972/2009 sekä 44 § laissa 479/2003, 601/2005 ja 1446/2009, ja
lisätään lakiin uusi 27 a, 27 b, 32 a, 32 b ja 34 a § seuraavasti:

8, 9, 12, 13, 20, 23, 24 ja 27 §
 (Kuten HE)

32 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

27 a §

Esteettömyys ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset

(Poist.) Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka *ei saa olla* esteenä opiskelijaksi ottamiselle *(poist.)*. *Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos 32 §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.*

(2 ja 3 mom. kuten HE)

27 b §
 (Kuten HE)

Kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos *(poist.)*:

1) *opiskelija* on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa;

2) *on ilmeistä, että opiskelija* ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 27 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) *opiskelija* on opiskelijaksi *hakuvaiheessa* salannut sellaisen 27 b §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

(2—4 mom. kuten HE)

32 a §
(Kuten HE)

32 b §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

(1 mom. kuten HE)

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden palauttamista koskevista päätöksistä ja sen perusteluista.

34 a §
(Kuten HE)

35 §

Kurinpito

(1—4 mom. kuten HE)

(Poist.) Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 4 momentissa tarkoitettusta rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

35 a, 37, 39, 40 ja 42 §
(Kuten HE)

43 §

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

(1—3 mom. kuten HE)

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämät-

tömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

1) oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;

2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;

3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;

4) työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä

5) poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuushan selvittämisestä, välittömän turvallisuushan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

44 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, *(poist.)* opiskelusta pidättämistä tai 37, 38 ja 39 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, haetaan muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä. (Uusi 2 mom.)

(3 ja 4 mom. kuten HE:n 2 ja 3 mom.)

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiske-

lusta pidättämistä taikka *4 momentissa* tarkoitettua asiaa, sekä oikaisu *3 momentissa* tarkoitettua päätöksestä, tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä. (HE:n 4 mom.)

Opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai *opiskelijoiden oikeusturvalautakunta* toisin päätä. (HE:n 5 mom.)

Edellä 25 §:ssä tarkoitettua opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen, nimettyä opiskelijaa koskevaan opintojen suoritusaikaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta opintojen yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei myöskään saa 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa. Päätökseen, johon saa *tämän pykälän 3 momentin* mukaan hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu *3 mo-*

mentissa tarkoitettu asia, ja arviointia koskeva oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. (HE:n 6 mom.)

Opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista koskevaan *opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan* päätökseen haetaan muutosta valittamalla *Helsingin* hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. *Nämä asiat tulee käsitellä kiireellisinä.* Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu *5 momentissa* tarkoitettu asia, ei saa hakea muutosta valittamalla. (HE:n 7 mom.)

46, 47 ja 52 §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan *1* päivänä *tammikuuta 2012*.

Edellä 32 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän *joulukuuta 2011* jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

(3 mom. kuten HE)

2.

Laki

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 momentti, 11, 13 ja 13 a §, 15 §:n 3 momentti, 16 §:n 4 ja 5 kohta ja 22 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 momentti laissa 1392/2001, 5 §:n 3 momentti ja 13 § laissa 1013/2005, 11 § laissa 480/2003 ja 1013/2005, 13 a § laissa 1210/2000 ja 15 §:n 3 momentti laissa 973/2009, seuraavasti:

4 ja 5 §
(Kuten HE)

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuk-

sesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) 27 a §:n säännöksiä *esteettömyydestä* opiskelijaksi ottamisen *edellytyksistä*;

(4—21 kohta kuten HE)

13, 13 a §, 15, 16 ja 22 §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2012.

(2 mom. kuten HE)

3.

Laki

ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ammattikorkeakoululain (351/2003) 1 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 19 §:n 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 26 a, 28, 33 ja 40 §, 42 §:n 1 ja 5 momentti sekä 43 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti ja 43 a § laissa 564/2009 sekä 26 a § laissa 1505/2007, ja

lisätään lakiin uusi 20 a, 20 b, 24 a, 25 a—25 d, 28 a ja 28 b § seuraavasti:

1, 7, 8, 9, 13 ja 19 §
(Kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)
(4 ja 5 mom. *poist.*)

6 luku

20 b § (*Uusi*)

Opiskelijat

20 §
(Kuten HE)

20 a §

Esteettömyys ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun, jos 25 a §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.

Opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti

Kun kysymys on 25 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi pyrkivän tulee ammatikorkeakoulun pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot sekä tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä.

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta ammattikorkeakoululta, yliopistolta ja koulutuksen järjestäjältä.

24 a §
(Kuten HE)

25 a §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, ammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos (*poist.*):

1) *opiskelija* on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa;

2) *on ilmeistä, että opiskelija* ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 20 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) *opiskelija* on *hakuvaiheessa* salannut sellaisen 20 a §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

(2—4 mom. kuten HE)

25 b §
(Kuten HE)

25 c §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

(1 mom. kuten HE)

Ammattikorkeakoululla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista. (Uusi 2 mom.)

25 d §
(Kuten HE)

26 a §

Tilauuskoulutus

(1 mom. kuten HE)

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin lainsäädännön tai Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 20, 20 a ja 20 b §: ää , 22 §:n 4 momenttia, 25 a—25 d §:ää sekä 27, 28, 28 a, 28 b ja 42 §:ää.

(3 mom. kuten HE)

28 §

Kurinpito

(1—3 mom. kuten HE)

(*Poist.*) Jos opiskelija kieltäytyy 25 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 25 b §:n 4 momentissa tarkoitetusta rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

28 a §
(Kuten HE)

28 b §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 20 b §:n ja 25 b—25 d §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

(2—5 mom kuten HE)

33 §
(Kuten HE)

40 §

Tietojensaantioikeus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

1) ammattikorkeakoulun rehtorille ja ammatikorkeakoulun turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;

2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;

3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;

4) harjoittelusta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä harjoittelupaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä

5) poliisille ja ammattikorkeakoulun edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

42 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, joka koskee 25 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista tai

25 c §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden palauttamista, haetaan muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja muutoin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Muuhun ammattikorkeakoulun hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä ammattikorkeakoulun päätoimipaikka sijaitsee, sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (poist.) säädetään, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä. Valitus päätöksestä, joka koskee (poist.) opiskeluoikeuden peruuttamista, (poist.) opiskeluoikeuden palauttamista ja 28 §:ssä tarkoitettua varoitusta, määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä, tulee käsitellä kiireellisenä.

Opiskeluoikeuden peruuttamista, opiskelijan määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai opiskelijoiden oikeusturvalautakunta toisin määrää.

43 a §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2012.

Edellä 25 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

(3 mom kuten HE)

4.

Laki**yliopistolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 1 §:n 1 momentti, 7 §:n 3 momentti, 9 §, 10 §:n 3 momentti, 14 §:n 2 momentti, 45, 48—53 ja 55 §, 56 §:n 2 momentti, 58 §, 71 §:n 2 momentti, 83 ja 85 §, 87 §:n 2 momentti ja 90 §:n 2 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 37 a, 37 b, 41 a, 43 a—43 d, 45 a, 45 b ja 90 a § seuraavasti:

1 ja 7 §
 (Kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)
 (4 ja 5 mom. *poist.*)

9 §

37 b § (*Uusi*)

Tilauuskoulutus**Opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti**

(1 mom. kuten HE)

Tilauuskoulutusta ei voida järjestää Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille eikä niille, jotka Euroopan unionin lainsäädännön tai Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin. Tilauuskoulutukseen osallistuvaan sovelletaan 37, 37 a, 37 b, 43 a—43 d, 45, 45 a, 45 b ja 82—86 §:ää.

(3 mom. kuten HE)

10 ja 14 §
 (Kuten HE)

37 a §

Kun on kysymys 43 a §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi pyrkivän tulee yliopiston pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot sekä tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä.

Yliopistolla on salassapitosäynnösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta yliopistolta, ammattikorkeakoululta ja koulutuksen järjestäjältä.

41 a §
 (Kuten HE)

Esteettömyys ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset

43 a §

Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun, jos 43 a §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset edellyttävät ja jos estetä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta taikka potilas- tai asiakasturvallisuutta koskevia vaatimuksia, yliopisto voi peruuttaa opiskeluoikeuden, jos (*poist.*):

1) *opiskelija* on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen so-

veltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai harjoittelussa;

2) *on ilmeistä, että opiskelija* ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 37 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai

3) *opiskelija on hakuvaiheessa* salannut sellaisen 37 a §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

(2—4 mom. kuten HE)

43 b §
(Kuten HE)

43 c §

Opiskeluoikeuden palauttaminen

(1 mom. kuten HE)

Yliopistolla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista. (Uusi 2 mom.)

43 d §
(Kuten HE)

45 §

Opiskelijan kurinpito

(1—3 mom kuten HE)

(*Poist.*) Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 43 b §:n 4 momentissa tarkoitettusta rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kun-

nes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

45 a §
(Kuten HE)

45 b §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 37 b §:n ja 43 b—43 d §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

(2—5 mom. kuten HE)

48—53, 55, 56, 58 ja 71 §
(Kuten HE)

83 §

Muutoksenhaku yliopiston päätökseen

*Päätökseen, joka koskee 43 a §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista tai 43 c §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden palauttamista, haetaan muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ja muutoin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Muuhun yliopiston hallintoasiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä yliopiston päätoimipaikka sijaitsee, sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (*poist.*) säädetään, jollei tässä laissa tai muualla laissa toisin säädetä. Valitus päätöksestä, joka koskee (*poist.*) opiskeluoikeuden peruuttamista, (*poist.*) opiskeluoikeuden palauttamista ja 45 §:ssä tarkoitettua varoitusta, määräaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä, tulee käsitellä kiireellisenä.*

85 §

Opiskelu-oikeuden peruuttamista ja kurinpitoa koskevan päätöksen täytäntöönpano

Opiskelu-oikeuden peruuttamista, opiskelijan määräämisaikaista erottamista ja opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai opiskelijoiden oikeusturvalautakunta toisin määrää.

87 ja 90 §
(Kuten HE)

90 a §

Tietojensaantioikeus

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

1) yliopiston rehtorille ja yliopiston turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;

2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;

3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;

4) harjoittelusta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä harjoittelupaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä

5) poliisille ja yliopiston edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2012.

Edellä 43 a §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin vain 31 päivän joulukuuta 2011 jälkeen opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

(3 mom kuten HE)

5.

Laki

rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 §, sellaisena kuin se on laeissa 1093/1999, 505/2002, 654/2004, /2011 ja /2011 seuraavasti:

6 §

(1 mom. kuten HE)

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, johon pysyväisluontoisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa ja jossa ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002)

mukaan toimitettava työnantajalle tai viranomaiselle. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä tarkoitetusta sukupuoliseellisyyttä loukkaavasta teosta, 20 luvussa tarkoitetusta seksuaalirikoksesta, 21 luvun 1 §:n nojalla taposta, 2 §:n nojalla murhasta, 3 §:n nojalla surmasta tai 6 §:n nojalla törkeästä pahoinpitelystä, 31 luvun 2 §:n nojalla törkeästä ryös-

töstä taikka 50 luvussa tarkoitetuista huumausainerikoksista. Otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla henkilö on aikaisemmin voimassa olleen lain nojalla tuomittu edellä mainittuja rikoksia vastaavasta rikoksesta. Lisäksi otteeseen merkitään tiedot rikoslain 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä ja 20 luvussa tarkoitetuista rikoksista tuomituista sakoista, jotka on rekisteröity sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:n 1 momentissa tarkoitettuun sakkorekisteriin. Ote on maksuton. Henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä myös voidakseen toimia kuvaohjelmalain (/) mukai-

sena kuvaohjelmaluokittelijana. Tällöin otteeseen merkitään edellä mainittujen lisäksi tiedot päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu rikoslain 17 luvun 17 §:ssä tarkoitettusta väkivaltakuvausten levittämisestä tai rikoslain 17 luvun 18 b §:ssä tarkoitettusta kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle.

(3—5 mom. kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2012.

(2 mom. kuten HE)

Valiokunnan uusi lakiehdotus

6.

Laki

opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan tehtävät ja toimivalta

Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta (**lautakunta**) toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/2011), ammattikorkeakoululain (351/2003) ja yliopistolain (558/2009) mukaisissa opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevilla asioissa.

Lautakunta toimii opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla.

2 §

Lautakunnan kokoonpano

Lautakunnassa on sivutoiminen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kymmenen muuta sivu-

toimista jäsentä. Muilla jäsenillä on kullakin henkilökohtainen varajäsen. Henkilökohtaiseen varajäseneseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään lautakunnan jäsenestä.

Lautakunnan puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulee olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto. Muista jäsenistä vähintään yhdellä tulee olla ammatillisen koulutuksen, yhdellä korkeakoulusektorin, yhdellä lääketieteen, yhdellä opiskeluterveydenhuollon ja yhdellä muun opiskelijahuollon asiantuntemusta. Lautakunnassa tulee olla myös opetushenkilöstön ja opiskelijoiden edustus. Lautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

3 §

Lautakunnan nimittäminen

Valtioneuvosto nimittää opetus- ja kulttuuriministeriön esityksestä lautakunnan kolmeksi

vuodeksi kerrallaan. Jos jäsenen paikka vapautuu kesken toimikauden, nimitetään uusi jäsen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Lautakunnan jäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on voimassa, mitä tuomarinviran haltijasta säädetään.

4 §

Tuomarin vala ja vakuutus

Lautakunnan jäsenen on ryhtyessään tehtävänsä vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus siten kuin oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 1 luvun 6 a ja 7 §:ssä säädetään, jollei hän ole vannonut tuomarinvalaa tai antanut tuomarinvakuutusta jo aiemmin.

5 §

Puheenjohtajan tehtävät

Puheenjohtaja johtaa lautakuntaa ja vastaa sen toiminnasta sekä valvoo laintulkinnan yhdenmukaisuutta lautakunnan ratkaisuihin.

6 §

Esittelijä ja sihteeri

Lautakunnassa on tarpeellinen määrä sivutoimisia esittelijöitä ja sihteereitä. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää esittelijät ja sihteerit.

Lautakunnan esittelijällä on oltava oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto. Sihteeri vastaa lautakunnan hallinnollisista asioista. Esittelijän ja sihteerin tehtävistä määrätään tarkemmin lautakunnan työjärjestyksessä.

7 §

Päätösvaltaisuus

Lautakunta on päätösvaltainen, kun kokouksessa on läsnä puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään seitsemän muuta jäsentä. Muista jäsenistä vähintään yhdellä tulee olla

lääketieteellistä asiantuntemusta ja vähintään yhdellä asianomaisen koulutusmuodon asiantuntemusta.

8 §

Asian käsittely

Lautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta. Asiat ratkaistaan lautakunnassa esittelystä.

Asian käsittelyyn lautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista lautakunnassa. Lautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan lautakunnan varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Lautakunnan antama päätös on maksuton.

9 §

Käsittelyn julkisuus

Oikeudenkäynnin julkisuudesta lautakunnassa ja lautakunnan ratkaisukokoonpanosta asiassa, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta, on voimassa, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa (381/2007) säädetään.

10 §

Rahoitus

Lautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

11 §

Jäsenten palkkiot

Lautakunnan jäsenten, esittelijän ja sihteerin palkkiot määrätään opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamien perusteiden mukaan.

12 §

Oikeus saada tietoja ja virka-apua

Valtion ja kunnan viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat yksityiset yhteisöt ja säätiöt ovat salassapitosäännösten estämättä velvolliset pyynnöstä antamaan maksutta valitusasian käsittelyssä välttämättömiä tietoja sekä virka-apua lautakunnalle. Vastaava velvollisuus on myös laillistetulla lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä.

Opiskelijan tulee lautakunnan pyynnöstä antaa asian käsittelyä varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskeluoikeus on peruutettu rikosrekisteriotteen tietojen perusteella.

Lautakunnalla on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

13 §

Työjärjestys

Työskentelyn järjestämisestä lautakunnassa määrätään tarkemmin työjärjestyksessä, jonka lautakunta vahvistaa.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2012.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että kaikilla koulutusasteilla huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuuksista saada riittävästi opinto-ohjausta sekä opiskelijahuollon palveluja ja muita ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja että kehitetään opiskelu-terveydenhuoltoa.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vai-

kutuksia. Erityisesti tulee seurata, muodostuuko säädetyin oikeusturvalautakunnan avulla yhtenäinen käytäntö lainsäädännön soveltamisessa eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa siten, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus toteutuu. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulee huolehtia oikeusturvalautakunnasta tiedottamisesta opiskelijoille.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Mikaela Nylander /r (osittain)
vpj.	Tuomo Hänninen /kesk	Lauri Oinonen /kesk (osittain)
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr (osittain)	Tuula Peltonen /sd (osittain)
	Paavo Arhinmäki /vas (osittain)	Tuomo Puumala /kesk (osittain)
	Merikukka Forsius /kok (osittain)	Leena Rauhala /kd (osittain)
	Timo Heinonen /kok (osittain)	Mirja Vehkaperä /kesk
	Ilkka Kantola /sd (osittain)	Pauliina Viitamies /sd (osittain)
	Sampsa Kataja /kok (osittain)	vjäs. Ulla Karvo /kok (osittain)
	Anneli Kiljunen /sd (osittain)	Juha Mieto /kesk (osittain)
	Sanna Lauslahti /kok (osittain)	Lasse Virén /kok (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE

Perustelut

Lakiesitys koskee säännöksiä, joiden perusteella opiskelijalta voidaan tietyissä tilanteissa peruuttaa opiskeluoikeus opinnoissa, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Peruuttamisen edellytyksenä olisi, että opiskelija on osoittanut olevansa ilmeisen soveltumaton toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai harjoittelussa vaarantamalla opinnoissaan toistuvasti tai vakavasti toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden tai että opiskelija ei terveydeltään ja toimintakyvyltään täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Opinnoissa, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, voidaan opiskeluoikeus lisäksi peruuttaa, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen. Lisäksi esitetään, että jos opiskelija on rikoksesta epäiltynä, häneltä voitaisiin esitutinnan ja syytteen käsittelyn ajaksi pidättää oikeus opiskeluun. Opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevat säännökset koskisivat ammatillisista koulutusta, ammatillista aikuiskoulutusta sekä ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Korkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön lisättäisiin säännös opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön ja kaikkien koulutusta koskevien lakien kurinpitösäännöksiä täsmennettäisiin. Lisäksi niihin ehdotetaan lisättäviksi säännökset opiskelijoiden huumausainetestauksesta. Lakeihin ehdotetaan myös lisättäviksi säännökset opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen sekä kurinpitoon liittyvästä menettelystä, arkaluonteisten tietojen käsittelystä, tietojensaantioikeudesta ja muutoksenhausta.

Alaikäisten lasten ja potilaiden suojelu sekä liikenteen ja asiakaspalvelun turvallisuuden varmistaminen ovat tärkeitä ja kannatettavia asioita. Lain valmistelu on kuitenkin lähtenyt väärästä painopisteestä. Kun olisi pitänyt keskittyä opintojen jatkamisen mahdollistamiseen, onkin haluttu luoda opiskelupalveluun opinto-oikeu-

den peruuttamisen mahdollistavia elementtejä. SDP valmisteli jo alkuvaiheessa oman rinnakkaisen lakialoitteen, jossa pääpaino on tehostetulla tuella ja opinto-ohjauksella heti opintoihin haettaessa. Halusimme tuoda avuksi kuuden kuukauden koeajan, jolloin mahdollinen soveltumattomuus käytännön työn kannalta voitaisiin huomioida ja tarvittavat muutokset opintojen osalta suorittaa. Mielestämme jokainen voi opiskella alaa, vaikkei sille soveltuisikaan kaikilta osin. Lakiesitys sai perustuslakivaliokunnalta suuret muutosvaatimukset eikä uusi valiokunnalle annettu ministeriön selvitys vakuuta näiden vaatimusten osalta. Sivistysvaliokunnan käsittelyssä on tullut parannettuja pykälämuutoksia, mm. rikosepäilyn perusteella opinto-oikeuden menettämisen poistaminen ja oikeusturvalautakunnan asettamista koskevat lisäyksesitykset, mutta kuitenkin laki jää edelleen torsoksi ja vaillinaiseksi esitykseksi ja lähtökohdiltaan vääräsuuntaiseksi. Samoin muutosesitykset on tuotu käsittelyyn liian kovalla kiireellä, valiokunnalla ei ole ollut aikaa kauden loppumisen takia riittävän perusteelliseen muutoskohtien käsittelyyn.

Edellä esitettyyn viitaten haluamme esittää, että hallituksen esitys HE 164/2010 vp palauteaan uudelleen valmisteluun ja tuodaan käsittelyyn seuraavalla vaalikaudella. Lakiesityksen kunnollinen valmistelu tarvitsee paljon enemmän aikaa, kuin mitä vaalikaudesta on jäljellä. Kyseessä on hyvin merkittävä yksilönoikeuksiin puuttuminen, ja esitys sisältää runsaasti valtiosääntöoikeudellisia näkökohtia, joihin perustuslakivaliokuntakin lausunnossaan puuttui.

Haluamme huomauttaa seuraavista ongelmallisista kohdista:

Opiskelijaksi ottamisen esteet

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa ter-

veydentilan tai vammaisuuden perusteella. Kyseessä on perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto. Samoin perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Tämä tarkoittaa, että julkisen vallan on pyrittävä vähentämään ja poistamaan terveydentilan tai vammaisuuden opiskelulle aiheuttamia mahdollisia esteitä. On myös viitattu perustuslain 16 §:n 3 momentissa turvattuun tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapauteen. Samoin YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus sanoo, ettei vammaisia henkilöitä saa sulkea koulutusjärjestelmän ulkopuolelle ja että heitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisia kohtuullisia mukautuksia. Toisin sanoen opiskeluoikeutta voitaisiin rajoittaa vain, jos terveydentila tai muu henkilöön liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot. Pykälä 27 a tulisi kuu-
lua seuraavasti:

27 a §: Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijan kykenevyyttä opintojen vaatimiin tehtäviin tai työssäoppimiseen turvallisuusvaatimusten osalta tulee arvioida erikseen. Jos 32 §:ssä tarkoitettuihin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset tai työn suorittamisen mahdollisuus eivät täyty eikä opintojen suorittamisestetta voida millään tavoin poistaa, voidaan opinto-oikeus peruuttaa.

Lisäksi esitämme, että lakiesitys valmisteltaisiin uudelleen seuraavasti:

Soveltuvuuden arviointi ja opiskeluoikeuden peruuttaminen

Jos opiskelun suorittaminen osoittautuu mahdottomaksi, opiskeluoikeuden peruuttamista edeltäisi pääsääntöisesti kuuden kuukauden pituinen koeaika, jolloin opiskelijalle annettaisiin tehostettua opinto-ohjausta. Jos koeajan jälkeen olisi edelleen ilmeistä, ettei opiskelija pysty suoriutumaan opinnoista tai valmistumaan ammatin vaatimiin työtehtäviin, opinto-oikeus voitaisiin peruuttaa. Opinto-oikeus voitaisiin peruuttaa ta-

pauskohtaisen harkinnan mukaan ilman koeaikaa, jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, taposta, murhasta, surmasta, törkeästä ryöstöstä tai huumausainerikoksesta. Tähän ei kuitenkaan riittäisi pelkkä rikosepäily syyttömyysolettaman takia. Etenkin nuorten opiskelijoiden kohdalla opinto-oikeuden peruuttaminen ilman koeaikaa ja tehostettuja tukitoimia voisi olla kohtuutonta ja vaikuttaa pitkälle opiskelijan elämään lisäten samalla syrjäytymisriskiä.

Opinto-oikeuden palauttaminen

Esityksen mukaan opiskeluoikeus palautettaisiin, jos opiskelija osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Mielestämme opinto-oikeuden palauttaminen ei perustu opiskelijan näyttövelvollisuuteen, vaan opinto-oikeus palautettaisiin, jos opinto-oikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä ei enää ole.

Kurinpito

Hallituksen esityksen mukaan opiskelija voidaan tietyissä tilanteissa erottaa oppilaitoksesta hänen ollessaan rikoksesta epäiltynä esitutkin-
nan ja syytteen käsittelyn ajaksi. Säännös on ongelmallinen muun muassa perustuslain 21 §:n oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukseen kuuluvan syyttömyysolettaman kannalta. Opiskeluoikeuden pidättäminen ei saa olla automaattinen seuraus rikosepäilystä. Lisäksi kurinpidon edellytyksien tulisi olla hallituksen esityksestä poiketen kumulatiivisia opiskelijan oikeusturvan ja sääntelyn kohtuullisuuden takaamiseksi. Uudessa valmistelussa rikosepäilykohdan tulee olla pois.

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Hallituksen esityksen mukaan varsin laajalla henkilöpiirillä olisi oikeus saada opiskelijan yksityisyyden piiriin kuuluvia tietoja salassapitosäännösten estämättä. Annettavia tietoja ei ole edelleenkaan riittävästi rajoitettu, joten sana-

muodon mukaan opiskeluterveydenhuollosta vastaavat voisivat antaa salassapitosäännösten estämättä esimerkiksi arkaluontoisia terveystietoja runsaalle joukolle henkilöstöä, jos ne ovat välttämättömiä opiskelun asianmukaiseksi järjestämiseksi. Opiskelijoiden oikeusturvan kannalta tällainen mahdollisuus ei ole mahdollista.

Oikeusturvalautakunnan asettaminen

Myös uudessa valmistelussa opiskelijan oikeusturvan varmistamiseksi opinto-oikeuden peruuttamista koskevissa kysymyksissä tulee yhdenvertaista arviointia ja päätöksentekoa varten asettaa valtakunnallinen oikeusturvalautakunta.

Oikeusturvalautakunnasta tulee säätää lailla. Lautakunnan jäsenistöllä on oltava riittävä ammatillinen osaaminen mm. koulutuksen, juridikan, lääketieteen, opiskeluterveydenhuollon ja opiskelijahuollon alalta sekä opettajien ja opiskelijoiden edustus.

Mielestämme lakiehdotus ei sellaisenaan ole hyväksyttävissä vaan se on palautettava huolellisempaan valmisteluun.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 2011

Tuula Peltonen /sd
Anneli Kiljunen /sd

Paavo Arhinmäki /vas
Pauliina Viitamies /sd